

la ci vert

İbn Haldun

DOSYA

Bugüne ne söyler?

Recep Şentürk:
"İbn Haldun sosyal bilimlere alternatiftir"

Cemil Meriç'in İbn Haldun'u.

Coğrafya kaderdir.

15 Temmuz'a İbn Haldun'la bakmak.

Cüneyt Arkin:
"Türk halkı dublörü yutmaz!"

Beyaz yakalı
babalar

MAYIS 2017-35 FİYATI 7 TL | KKTC FİYATI 9 TL
LACIVERTDERGI.COM

ISSN 2148-399X

9 772148 399001

35

SİNEMA

ARRIVAL

DİL, ZAMAN VE KADER ÜZERİNE BİR DENEME

NAGİHAN HALİLOĞLU

İNSANLARA HİÇBİR SALDIRIDA BULUNMAYAN BU YARATIKLAR NEDEN DÜNYAYA GELMİŞTİ?

Kutsal kitaplar, insanlığın tarih boyunca kendisine gelen müjdeli haberlere nasıl yüz çevirdiğini anlatır. İnsanoğlunun bu aymazlığı, kendisini bilim kurgu kisvesi altında izlettiren *Arrival* filminde masaya yatırılan ve insan olmakla ilgili derin meselelerden sadece bir tanesi. Buna benzer birkaç tane epistemolojik ve ontolojik meseleyi birden ele alan film,

yönetmen ve oyuncuların abartısız, tadında çabaları sayesinde giriştiği 'tartışmaların' hepsinden yüzünün akıyla çıkıyor.

Arrival neredeyse bir Terence Malick filmi olarak başlar. Gayet sanatsal bir sekans içerisinde bir kadın bir kız çocuğu doğurur ve biz de kızın annesiyle birlikte nasıl mutlu bir şekilde büyüdüğünü seyrederek. Fakat çocuk henüz genç kızlığa ulaşmışken bir

hastalığa yakalanarak ölür. Filmin 'günümüz'de geçen aksiyonu ise 12 tane uzay aracının dünyanın çeşitli ülkelerine inmesiyle başlar. İnmesiyle diyorum fakat konkav gri yumurtalara benzeyen bu araçlar yeryüzüyle temas etmeden, birkaç metre havada asılı durmaktadır. Bu 'geliş' diğer bilim kurgu filmlerinden alışkın olduğumuz sahnelerle anlatılır. Ekranlardan bu olayı seyreden insanlar, yarım bırakılan dersler, nereye kaçtığı

“ Louise'nin kamptaki diğer çalışanlarla yaptığı konuşmalar sayesinde yeni bir dil öğrenmenin beyni nasıl değiştirdiğini, sınırlar arasında nasıl yeni köprüler kurduğunu öğreniriz. Biri ona uzaylı dilinde rüya görüp görmediğini sorar. Malum bir dili özümsemiş olduğunuza dair en iyi delil budur. Louise buna da kesin bir cevap verememektedir.

ARRIVAL, BİZE ANI BİRİKTİRMEYLE İLGİLİ BİR İPUCU VERİR

belirsiz yollara yığılmış arabalar... Yarım kalan derslerden bir tanesinin hocası baştaki sekansta kızını kaybettiğini seyrettiğimiz dilbilimci Louise Banks'tir. Yarım kalan dersin konusu da bir romans dili olan Portekizce'nin neden diğer romans dillerinden bu kadar farklı bir tınısı olduğudur. Bu detay da, diğer bütün detaylar gibi filmin 'hayret makamı'na katkı sağlar. Dillerimiz her ne kadar kendi hırçınlıklarımızdan ötürü karıştırılmış

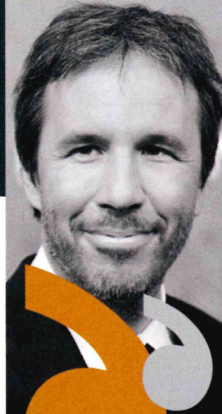
olsa da Allah yine de bize, birbirimizi tanıyalım diye kulağımıza en garip gelen dilleri bile öğrenebilme yetisi vermiştir. Louise bu konuda en fazla emek veren insanlardan biridir ve Amerikan ordusu insanlarla hiçbir şekilde iletişime geçmemiş olan uzaylılarla 'konuşmak' için Louise'den yardım ister.

Görünen o ki uzaylılar iletişime geçmek için getirdikleri mesajı anlayabilecek biriyle muhatap

olmayı beklemektedir. Uzay aracı, yine bilim kurgu filmlerinden tanıdığımız bir estetik içerisinde askeri kordona alınmıştır. Louise, diğer sahalardan 'bilim adamları'yla işbirliği yaparak uzaylılarla konuşmayı deneyecek ve ordunun en çok merak ettiği soru olan "Neden buraya geldiniz?" sorusunu soracaktır. Küçük bir ekip olarak insanı insanlıktan çıkararak o hantal uzay elbiselerini giyerek uzay aracına girerler -demek

DENIS VILLENUEVE

ETRAFINDA-
Kİ KAMPTA
ULUSLARARASI
KAMUOYU-
NUN NASIL BİR
ASKERİ TEPKİ
VERECEĞİ TAR-
TİŞİLİRKEN, LOU-
İSE 'UZAYLIYLA
KARŞILAŞMA'
DENEYİMİNDEN
ÇOK DAHA ÖTE
BİR ŞEYLER TEC-
RÜBE ETMEKTE-
DİR. LOUISE'İN
HÜLYALI BAKIŞ-
LARI, KAMPTAKİ
DİĞERLERİNDEN
KOPUK HALLERİ
BAŞKA BİR DİLİ,
BAŞKA BİR KÜL-
TÜRÜ ÖĞREN-
MENİN NASIL
BİR SARHOŞLUK
OLDUĞUNU
TAM TAMINA
BETİMLER.

ki uzaylıların 'kapısı açık'tır- ve atmosfer koşullarını ölçmek için, aynı madenlerde olduğu gibi yanlarında bir kuş getirirler. Sonra ahtapota benzeyen uzaylılarımız saydam bir perdenin ardında sisler içinde görünür. 'Çıplak' bir şekilde insanlara kendini gösteren uzaylılar karşısında, insanlık-tan çıkmış o turuncu kıyafetleri içerisinde Louise, elinde kartona 'insan' kelimesini yazarak uzaylılara gösterir. Bir müddet sonra uzaylıların bir tanesi kollarından bir tanesini havaya kaldırarak sisin içine bir çeşit mürekkep püskürtür ve ilk gördüğümüzde bizi hayrete düşüren ama sonra hemhal olduğumuz yabancı dillere alıştığımız gibi alışacağımız birtakım çıkıntılar olan bir daire çizer. Giydiği kıyafet yüzünden elindeki 'insan' ifadesiyle arasındaki ilişkinin tamamen kopmuş olduğunun farkına varan Louise, kafesinde gayet sağlıklı bir şekilde hâlâ şakımakta olan kuşa bir bakış daha atıp, fen alanında çalışmadığı için kendisiyle hep hafif istihza ile konuşan bilim adamı -evet hepsi erkektir- ekip arkadaşlarının fal taşı gibi açılmış gözleri eşliğinde 'astronot' kisvesini çıkarır. İnsanoğlunun bilinmeyene, mesaja kendini aç-

masını temsil eden bu andan sonra -iletişime en 'açık' insanoğlunun bir kadın olması herhalde hiçbirimizi şaşırtmaz- filmin ilerleyen bölümlerinde görebileceğimiz gibi Louise'in her canibi yol olur. Bütün bunlar yaşanırken arkadan gelen filmin müziğinde; kapıya vurulma sesleri, ağır bir kapının yavaşça aralanma seslerinden oluşan bir 'kapi' teması vardır.

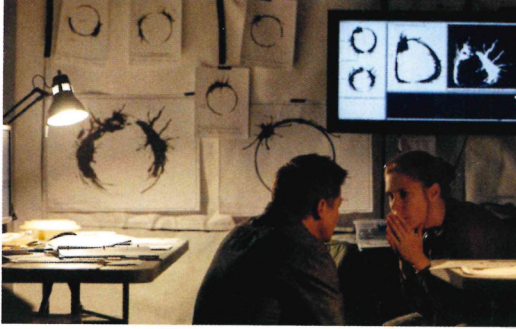
Geri dönüşler birer rüya mıdır?

Louise, fizikçi mesai arkadaşı Ian'ın yardımıyla uzaylıların dilini çözmeye başlar. Ian şekilleri geometrik olarak çözümlerken, Louise şekillerin arasındaki ilişkiyi, dilin gramerini kavramaya çalışır. Her manada kendini daha fazla açan Louise dile nüfuz etmeye başlayınca, sinema dilinde 'geri dönüş' denilen birtakım haller yaşar. Bu geri dönüşler filmin başında gördüğümüz anne-kız sahnelerindedir. Normalde çok donuk bulduğum Amy Adams'ın oyunculuğu bu sahnelerde mükemmel bir ölçü tutturur. Tecrübe ettiği bu görüntülerin canlılığı karşısında hayret içerisinde olan Louise'in neye hayret ettiğini çok daha sonra anlarız. Etrafındaki kampta uluslararası kamuoyunun nasıl bir askeri tepki vereceği tartışılırken,

Louise 'uzaylıyla karşılaşma' deneyimden çok daha öte bir şeyler tecrübe etmektedir. Louise'in hülyalı bakışları, kamptaki diğerlerinden kopuk halleri başka bir dili, başka bir kültürü öğrenmenin nasıl bir sarhoşluk olduğunu tam tamına betimler. Sinema tarihinde bunu aynı kalitede anlatabilmiş başka bir film var mı bilmiyorum. Kamptaki diğer çalışanlarla yaptığı konuşmalar sayesinde yeni bir dil öğrenmenin beyni nasıl değiştirdiğini, sinirler arasında nasıl yeni köprüler kurduğunu öğreniriz. Birisi ona uzaylı dilinde rüya görüp görmediğini sorar. Malum bir dili özümsemiş olduğunuza dair en iyi delil budur. Louise buna da kesin bir cevap verememektedir. 'Geri dönüşler'i birer rüya mıdır? Yine bilimkurgu filmlerinden alışkın olduğumuz gibi kötü uzaylılar bizi en zayıf noktamızdan -Louise'e ölen kızını hatırlatarak- mı vurmaktadır?

İşte burada insanların uzaylılardan 'beklentileri' devreye girer. İnsanlara hiçbir saldırıda bulunmayan bu yaratıklar neden dünyaya gelmiştir? Louise ifade edebildiği kadarıyla bu soruyu sormaya çalışır. Cevap, uzaylıların insanlığa bir 'silah' getirdiğidir. Louise'in ısrarla üzerinde durduğu gibi 'silah'

SİNEMA

FİLMİN 'GÜNÜMÜZ'DE GEÇEN AKSİYONU 12 TANE UZAY ARACININ DÜNYANIN ÇEŞİTLİ ÜLKELERİNE İNMESİYLE BAŞLAR. İNMESİYLE DİYORUM FAKAT KONKAV GRİ YUMURTALARA BENZEYEN BU ARAÇLAR YERYÜZÜYLE TEMAS ETMEDEN, BİRKAÇ METRE HAVADA ASILI DURMAKTADIR.

LOUISE, GELECEĞİ BİLME YÜKÜNÜ YÜKLENMİŞTİR

kelimesi onların kültüründe 'alet' manasına da gelebilir. Fakat silah kelimesini duyan dünya orduları sonunda bekledikleri açıklamaya kavuşmuştur ve savaş pozisyonunu alırlar. Louise ise emirleri hiçe sayarak silahtan neyi kastettiklerini anlamak için tekrar uzay aracına girer. Mesajı çözmeye ahdetmiştir. Bu son girişinde normalde insanla yaratık arasında olan perde de kalkar- Louise uzaylıların sisi içerisinde yürümeye devam eder. Yönetmenin mükemmel bir 'yükseltmiş duyu' estetiği içinde çektiği bu sahnede yaratığın bir tanesi Louise'e doğru mürekkep püskürtür- Louise'in beşer elleri de artık bu mürekkeple yazı yazabilmektedir. Bu son hasbihalde Louise, insanların uzaylılara karşı bir saldırı hazırladığını ve diğer gemilerin bu konuda uyarılması gerektiğini söyler. Uzaylının verdiği cevap ise "Louise'in silahı var. Silahı kullan" olur. Louise'in çaresiz; "Anlamıyorum" cevabında 'dağın reddettiği sorumluluğu' almanın ağırlığı vardır. Fakat aczini kabul ettiği noktada mana Louise'e açılır ve 'silah'ın zamanın kaskacından kurtuluş olduğunu, evet, tayı zaman olduğunu, ve bu 'silah'ın sadece bu dili Louise gibi tamamiyle çözebilenlere bahş-

dildiğini anlar. Hayal aleminde kızıyla geçirdiği vakitler geçmişten değil, gelecekteki sahnelerdir- yani aslında uzaylılar Louise'e bir kız çocuğu müjdelemiştir. Zamanla çevrelenmiş sinema seyircisi, tüm zaman paradoksu içeren filmlerde olduğu gibi neyin ne zaman olduğunu anlamaya çabalar. Filmin başındaki sekans geçmiş değil gelecekteki haber vermiştir. Film boyunca geçmişle geleceğin iç içe girmiş olduğu bir anlatı seyretmiş olduğumuzu fark ederiz.

Film bundan sonra savaşın nasıl durdurulduğunu ve o kız çocuğunun nasıl dünyaya geleceğini anlatır. Uzaylılar müjdelerini verip giderler. Louise de uzaylı dili üzerine bir kitap yazarak bunu insanlarla paylaşmak ister, fakat sonraki sahnelere bakarsak Louise'den başkası bu dile tam manasıyla nüfuz edememiştir ve insanların çoğu (Louise dışında hepsi) zamana bağlı yaşamaya devam ederler. Louise geleceği bilme yükünü yüklenmiş, genç yaşta kaybedeceğini bile bile dünyaya bir kız çocuğu getirme kararı vermiştir. Zaman paradoksundan dolayı bu bilincin ve kararın hikâyenin neresinde gerçekleştiğini tam olarak söylemek zor elbette

ama yönetmen ve oyuncu sayesinde *Arrival* bu kararın ağırlığını izleyiciye çok iyi hissettirmekte. Üst ses olarak mutlu anılarının görüntüleri esnasında kızına seslenen Louise, hiçbir şeyden pişmanlık duymadığını, sonunda çekilenlerin beraber geçirdikleri vakte değer olduğunu söyler.

Hepimizin Louise gibi zamanda yolculuk etme şansı olmasa da film bize anı biriktirmeyle ilgili bir ipucu verir. Yaşanılan ve söylenen şeyler asla kaybolmaz. Onları zihninizde diri tutup, ziyaret ederek o anların sonsuza kadar yaşamasını sağlayabiliriz. İzleyiciler olarak filmin başındaki o 'canlı' anne-kız sahnelerini de anı zannetmemiş miydik zaten? Bu, bir tür olarak insanın böyle bir 'geri çağırma' gücü olduğuna inanıyoruz yahut inanmak istiyoruz demektir. Sanatın kendisini zamanı 'aşmak' için icat etmiş olan insanoğlular yandan bunun için zaman harcarken, bir yandan da kendisine uzatılan eli -bu filmde uzaylılar tarafından- derdine derman olacak ilacı tanıyamamakta, bir iki kendini açık tutan kişi dışında bu ilacı geri çevirmekte, hatta ona düşman olmaktadır. İşte büyük yalnızlığımız, işte büyük felaketimiz...